

king tot ont-
g en hatelijk

der ook nog
nderen, zal
z65 stelsel
der ons aan
e voor onze
r haar mees-
ers, poort te
petaleert op
de deur of
ten de huis-

zel zijn, te
nder gevar
an dergelijke

tegen zijn
edverwanten
s zal dilden,
zins Woords
n G." een
nunen.

ntsch ook
ergelijk blad,
el stelt: het
en, helpt be

een nieuw
n der gers
s, weigerden

moet helpen
ke invloeden
estrijden, wel
ze schrijven
in niemands
daarbij zal
licht moeten

n infecteren
zijn te lezen
et tot groot
en dat ze
voor dergelijk

P.

ten.

lijke romans,
elen, behoort
maanden ge-
ds dagen".

udoniem van
r maal onder
dus in onzen
hij dan voor
olnaam heeft
werken kan
an boeken als
enden is) is
past o.i. het
in christelijk-
en de kracht
e romankunst
a pseudoniem
arne erkende

een meisje,
antoor is ge-
erloofd, maar
wachten vond
idigheden van
k in haar be-
w te zijn, die
sociale leven
merhand ver-
over dacht,
g van haar
ntoor te blij-
al ook, omdat
le noodige in-
delijk het ge-
en aardig be-
vonden, moet
en de kantoor
haar fysieke

der gesteld is
laagschen ken-
daartoe niet
tr ook bij Mar-
ing ontbreken,
nog het ener-
eningsverschil
chter alles in
laan, de rege-
even over en
receptie zijn
nshuis) en de
es e.d. Martha
zonder moeite
Nico, haar ver-

loofde, den gang naar het stadhuis. Zoo is ze dan
eindelijk de bruid, en de, door Moeder zoozeer
begeerde, feestelijkheden van receptie enz., zijn
ingezet.

Maar — door al de beslommeringen is ze over-
stuur gemaakt, en de dokter, die gemaadpleegd wordt,
acht een verblijf van enkele weken zgnis op de
heide beslist noodzakelijk.

Begeerlijkerwijs is de teleurstelling heel groot,
bij Martha zelf, maar ook bij haar Moeder, die zich
verwijt, dat zij mede oorzaak is van deze cata-
strophe. Nico, die persoonlijk den dokter heeft be-
zoekt, is niet al te gunstige berichten thuis-
gekomen ('t gevaar voor een longaansteeking is
niet denkbeeldig) en een andere oplossing is er
niet. In haar bruidsdagen vertrekt Martha naar
„Erica", een rusthuis op de Brabantse heide.

Ze komt daar in een nieuwe wereld, een wereld
van leed en verzwegen of kwalijk verbergen lijdens,
die diepen indruk op haar maakt. Met allerlei
mensen praat ze, veel met de Directrice, die
een verstandige vrouw is, veel ook met een vroe-
geren collega van haar kantoor, met wien ze omging
in den tijd toen ze literaire aspiraties had en
novellen schreef — en in dat alles maakt ze
een louteringsproces door, te intenser, omdat tel-
kens het verblijf moet worden verlengd en de
kuur van enkele weken er een wordt van eenige
maanden. Wat er omgaat in haar ziel bij de vele
ervaringen en herhaalde teleurstellingen lezen we
in de brieven, die ze regelmatig naar Nico schrijft.
En uit die brieven weten we ook, dat na ruim
twee maanden Nico haar kan komen halen. Den
eerst nemen de bruidsdagen een einde. Het uitge-
stelde huwelijk kan nu plaats vinden, maar het
geschiedt in alle soberheid, slechts in zeer intimen
kring, zonder openbaar vertoon. En niet de recep-
tie of het trouwden, maar de kerkgang is het
hoogtepunt van den dag.

Een verhaal dus, waarin een conflict wordt be-
handeld. En dan niet een dramatisch conflict van
het romanachtige soort, maar een, dat tot het
terrein der gewone werkelijkheden behoort. Ge-
maakte plannen, plannen zelfs die reeds gedeelte-
lijk tot verwezenlijking zijn gekomen, worden im-
mers gemakkelijk door tusschenkomende omstandig-
heden verhinderd en dan komt er teleurstelling,
waar men op vervulling van idealen gehoopt had
en verdriet, waar men vroege verwachtingen. Daar-
mee is er het conflict en het behoort waarlijk niet
door ingrijpende gebeurtenissen veroorzaakt te zijn,
om pijnlijk te wezen. Hier, in de situatie, die in
dezen roman geteekend wordt, is het zonder allerlei
dramatische effecten, pijnlijk genoeg; want het is
de botsing tusschen ideaal en werkelijkheid in haar
felsten vorm.

Dit nu is allereerst een betekenende verdienste
van het boek. In de voorgaande artikelen hebben
we er den nadruk op gelegd, dat een verhaal,
dat uit allerlei toevalligheden moet worden ge-
componeerd, daardoor inboet aan literaire waarde-
en dat bepaaldelijk een christelijke roman van die
samenstelling veel verliest van de kracht, den
houwenden en getuigenden invloed, die hij oefenen
kan. Als we hier dan vinden een boek, dat niet met
die opzettelijke kleuren werkt, is dat een feit,
dat aanstonds erkenning verdient. Er is in dezen
roman niets schokkends, niets geweldigs, maar een
heel gewoon, ik zou haast zeggen, alledaagsch,
gebeuren veroorzaakt hier heel het conflict. En
dat is een element, dat de literaire waarde ervan
verhoogt.

Bij zulk een natuurlijke compositie — ook dat
beloofden we uitvoerig — moet in een christe-
lijken roman de christelijke gedachte winnen aan
kracht en overtuiging. Want als het verhaal niet
geforceerd wordt, loopt ook het christelijk karak-
ter niet schier onvermijdelijk de kans een cachet
van opzettelijkheid te krijgen. Hier, in dit boek,
staan we voor een gewoon verschijnsel uit de prac-
tijk van het christelijk leven: de beproefing van
geloofsvertrouwen door teleurstelling en tegenheid.
Zeker is dat niet een kleine zaak — dat bedoelen
we met het woord „gewoon" allermits — maar
't is niet iets, dat veraf staat van den lezer en
daardoor in een gesteldheid brengt, waarin deze
zich niet verplaatsen kan. Een conflict, als
Martha, de hoofdfiguur van het boek, hier door-
worstelen moet, is in voler persoonlijke levens-
historie voorgekomen, zij het dan, onder andere
verhoudingen. Daardoor nu wint de analyse van
wat er omgaat in haar ziel, aan kracht en dat te
meer, waar de Schrijver ook in dezen heeft ver-
staan, dat soberheid eisch was. Zoals het verhaal
zelf uit de omstandigheden groeit, ontwikkelt zich
ook de geestelijke wasdom geleidelijk, zonder het
te veel, dat zoo licht een dergelijk psychisch ge-
beuren in de boeken overwoekert. Wat Martha
daar in het rusthuis doormaakt, ook al weer niets
schokkends of bijzonders, is geestelijke toeberei-
ding, is vrijwording van allerlei invloeden, die te
voren haar geestelijk leven belemmerden. En door
die verdieping, vindt ze de rust terug, die ze ver-
loren had bij het jagen en streven in eigen weg
en naar eigen inzicht, vindt ze de zelfstandigheid,
die alleen bij „een door genade kunnen en mogen
overgeven" mogelijk is. Zoo worden „Martha's
bruidsdagen" waarlijk de dagen van voorbereiding
voor haar huwelijk, maar in gansch anderen zin,
dan ze had gemeend en gewild.

Van zulk een eenvoudige, maar reële teekening
nu van christelijk leven kan invloed ten goede
uitgaan. Zonder opzettelijkheid wordt hier getuige-
nis gegeven van wat de kracht is van 't geloof
en de zekerheid van het christelijk leven en dus
vinden we in dezen roman dat, wat de essentie
van christelijke romankunst behoort te zijn, terwijl
bovendien ook de literaire verdiensten groot ge-
noeg zijn, om het boek tot de romankunst te
doen behooren.

Bij deze waardebeoordeling zien we op het boek als
geheel, op gedachte en compositie, meer dan op
de afzonderlijke deelen. Want daarop komt het in de
eerste plaats aan. Intusschen behoort het ook tot
de taak der literaire critiek op die bijzonderheden
acht te geven. En dan blijft er in dit geval nog
wel plaats voor wenschen. De stijl van het boek
is niet overal voortreffelijk, vaak zelfs niet goed
verzorgd; er wordt (met name in de dialogen)
nogal eens uitgeweid over onbeduidendheden; in
haar het erkundige aspiraties in Martha een tamelijk
wel mislukte propagandiste voor literaire belang-
stelling; 't beeld van het moderne jonge leven is
in verschillende figuren (Muisje, Paul e.d.) opper-
vlakkig, en zoo zouden we nog wel enkele dingen
kunnen noemen, die we anders gewenscht hadden.
Vooral hebben we literair bezwaar tegen de zelf-
analyseerende brieven van Martha. Niet zij in haar
brieven, maar de Schrijver in zijn mededeelingen
had ons de teekening moeten geven van het wor-
dende proces en de groeiende inzichten. Dat was
de logische voortzetting van de lijn, waarlangs het
boek in zijn beginis opgebouwd, die ook in het
slotgedeelte weer wordt aangevat. Nu staan die
brieven, die de hoofdlijn van het verhaal, in
elk geval het waarde-element bevatten, geheel op-
zichzelf en ze maken uit het oogpunt van samen-
stelling het boek tweeslachtig: een roman en een
dagboek tegelijk.

Maar op deze minder goede dingen mag toch
het accent van onze beoordeeling niet vallen. We
moeten ze arresteren, omdat we ons ideaal van
christelijke romankunst nooit hoog genoeg kunnen
stellen, doch ze beslissen in dezen over onze appreci-
atie niet. Die wordt door de factoren, boven
aangegeven, in positieven zin bepaald. We
erkennen gaarne de verdiensten van dit boek en
achten het een bescheiden, maar in wezen goede
proeve van christelijke romankunst.

C. T.

OPVOEDING EN ONDERWIJS.

Verbetering van het Middelbaar Onderwijs.

Hoe langer hoe duidelijker openbaart zich een
ontvreemding met den gang van zaken bij het
Middelbaar Onderwijs. Hadden wij het een vorigen
keer over de levensvervroeming bij het Lager
Onderwijs, hetzelfde wordt bewerd van het Middel-
baar Onderwijs. Ook gaan er vele klachten op
over de wijze, waarop de kinderen onder de pressie
van de rapporten worden gezet en waarop menig
jong leven wordt afgejakkerd. In Rotterdam is
zelfs een Comité gevormd, genaamd „Onze Kin-
deren", dat bij de verschillende ouders een onder-
zoek gaat instellen naar een en ander. Het is be-
gonnen met een vragenlijst te zenden aan de
ouders, die hun kinderen op de Middelbare Scholen
hebben. Daarin wordt gevraagd, hoeveel tijd de
kinderen aan huiswerk besteden, of ze overhoord
worden, zich voor de repetities extra moeten in-
spannen, extra lessen ontvangen, aan club- en ver-
eenigings-even doen, voldoende rust en gezondheid hebben
toe, hew ging in de frische lucht, tot ontspanning
door spel en sport, tot lectuur of beoefening van
liefthebberijen, of de ouders bij voorkomende be-
zwaren gebruik maken van het spreekuur van direc-
teur of rector, of zij meerder contact tusschen
gezin en school wenschelijk achten, en of de lagere
school naar hun meening voldoende voorbereiding
geeft voor Gymnasium of H.B.S.

Op die wijze hoopt men wat materiaal in handen
te krijgen, om over de toestanden bij het Middel-
baar Onderwijs te kunnen oordeelen. Niet ten on-
rechte stelt nu iemand voor, om ook een vragen-
lijst aan de gezinnen te richten, want, ja, de school
moet ook met de gezinnen op de hoogte zijn. Daar
zouden dan vragen in moeten komen als: Is Uw
gezin normaal of ontwricht? Hebt U zich overtuigd,
of Uw kinderen werken, als ze werken? Hoeveel
middagen in de week bent U uit tot het middag-
maal? Hoeveel keeren per week onthijt U met Uw
kinderen? Op welke wijze laat ge Uw belangstel-
ling blijken in het werk Uwer kinderen?

Ja, daar zit wel wat in, in die laatste vragen.
't Is wel uitgemaakt, dat heel wat mislukkingen,
die aan de school worden geweten, hun oorzaak
vinden in de wijze, waarop het gezin met de school
meeleeft of beter — niet meeleeft. Bovendien be-
hoeft men zich toch nooit in te beelden, dat de
kinderen in het leven klaar kunnen komen, wan-
neer ze niet hebben leeren werken, ook op school
en wanneer men ze maar ongelimiteerd aan pret-
jes laat deelnemen.

Daarmee wil ik natuurlijk niet zeggen, dat de
school zich ook niet eens mag bezinnen. En daar

wordt trouwens ook aan gewerkt. Zoo heeft Prof.
Dr. J. W. Langelaan nu een brochure geschreven:
„Richtlijnen ter verbetering van ons Middelbaar
Onderwijs". Hij meent, dat de school zooveel moge-
lijk dienstbaar gemaakt moet worden aan de werke-
lijke ontwikkeling van de leerlingen naar eigen per-
soonlijken aanleg en hen te vormen tot zelfstandig
denkende en werkende jonge mensen, die bij
het verlaten van de school ongeveer weten, wat
zij kunnen en wat zij willen.

De eerste maatregel ter verbetering, om boven-
staand doel te benaderen, moet volgens hem dan
zijn, dat de toepassing van wat in de school onder-
wezen is, uitsluitend in de school geschiedt onder
leiding en met behulp van den leeraar. Dat zal
natuurlijk een aanmerkelijke beperking van het
huiswerk geven. Ook kan men met heel wat minder
proefwerken volstaan en spaart daardoor aan de
leerlingen heel wat emotionele spanning.

Als tweede maatregel geeft Prof. Langelaan aan,
dat de leervakken bij het geven van cijfers zullen
worden vereenigd in groepen. Het een cijfer kan
dan het andere compenseeren. De uitgesproken
aanleg in sommige vakken kan het gemis aan aan-
leg bij andere vakken dan goedmaken. Bij het eind-
examen moet daarmee rekening worden ge-
houden.

Daardoor zou ook mogelijk worden, wat hij als
derden maatregel voorstelt: dat aan de leerlingen
zooveel mogelijk gelegenheid wordt gegeven de na-
tuur te leeren kennen uit eigen aanschouwing en
door eigen ervaring en alleen datgene, wat niet
zelf gezien of vericht kan worden aan te vullen
door demonstraties en modelinge voordrachten.
Hij maakt dit dan duidelijk bij de verschillende on-
derdeelen van het vak Kennis der Natuur. En zonder
twijfel zou door deze wijziging van methode bij het
onderwijs menige leerling beter tot de ontplooiing
van den gegeven aanleg komen. Men zou o.k. vanzelf
komen tot de zoo hoog noodige beperking van
de leerstof. Ook zou men beter kijk krijgen op de
eigenschappen, noodig voor den jongen mensch,
die straks bij de universitaire studie hoopt te sla-
gen. Daar is meer voor noodig dan wat „good-
leerscheit". Daar komen ook nog een paar geestes-
en karaktereigenschappen bij in aanmerking.

Verder roept Prof. Langelaan de leeraren bij
het Middelbaar Onderwijs op, acht te geven op de
stemmen die er opgaan ter modernisering van
de leerstof. Zij moet meer in overeenstemming
gebracht worden, zegt hij, met den tegenwoordig-
gen stand van onze kennis en noemt dan met
name de wis- en natuurkundige vakken. Ook be-
doelt hij met de modernisering, dat de leerstof
meer in overeenstemming moet worden gebracht
met de eischen, die het praktische leven thans
stelt, opdat de school niet al te veel onderwijze,
waaraan het leven tegenwoordig geen waarde meer
heeft. In deze kwestie hebben de menschen van
de praktijk, die buiten het onderwijs staan, een
woord mee te spreken. Slechts door de samen-
werking van school en leven is de juiste moder-
niseering mogelijk.

En deze, zoowel wat betreft de methode van
onderricht als wat de leerstof betreft, is dringend
noodig, want de tegenwoordige Middelbare School
begint te wankelen, omdat zij niet meer voldoende
steun vindt in onze samenleving".

Misschien doen we niet kwaad, ook in onze
kringen deze gedachte eens in overweging te ne-
men.

Gr.

G. MEIMA.

ZENDING EN EVANGELISATIE.

Beschouwingen over een Overzicht.

II.

In zijn overzicht der zending wijdt Ds. Rauws
een breede plaats aan Sumatra; in de Bataklanden,
op Nias, Mentawai en Enggano werkt de Rijnsche
zending, op de Batoe-eilanden de Luthersche zen-
ding, op Angkola het Java-Comité, op Pakatan de
Eoepsgezinde zendingsvereniging en op Deli het
Ned. Zend. Genootschap.

Ongetwijfeld vragen de Bataklanden en Nias het
meest onze aandacht. Onder de Bataks is een
bloeiende volkskerk van meer dan 225.000 leden,
en op Nias heeft een geestelijke opwekking, waar-
over wij kort geleden schreven, het christelijke
leven verrijkt en verdiept.

Dr. Warneck, die in de Batakzending de leiding
heeft, geeft het volgend oordeel van de kerk al-
daar: „Wij mogen niet miskennen, dat wij in het
Batakland met een wordende kerk te maken heb-
ben. Wij hebben geen keurgemeente, maar een
strijdende, met vele zwakheden worstelende kerk,
waarin niet weinigen den Heiland hebben gevon-
den, anderen van het Koninkrijk Gods niet ver-
afstaan, de meesten echter slechts meeloopen en
te vergelijken zijn met schooljongens, die moeten
worden opgevoed."

Een jubeltocn wordt hier niet gehoord. Dr. War-
neck beziet de dingen nuchter: „Naast veel licht
is er ook veel schaduw. God heeft kennelijk zijn
gemeente in het Batakland; maar tusschen de-
tarwe woekert ook het onkruid".